

SVĚDKOVÉ JEHOVOVI

Seminární práce – Křesťanství II

Vypracovala: **Jana Zlámalová**
16. dubna 2005
Ústav religionistiky, FF MU Brno

1 HISTORIE

Charles Taze Russell (1852 – 1916), narozen v Pittsburgu a vychováván v presbyteriánské víře, se v mládí ztotožňoval s názory adventistického proudu *Půlnoční křik* (*The Midnight Cry*). Do svého pozdějšího učení převzal od této skupiny ideu smrtelnosti duše a neexistence věčných muk. Ve 22 letech s pomocí Bible vypočítal datum konce světa a rokem 1914 měla započít tisíciletá vláda Ježíše Krista. Touto myšlenkou si postupně získával stále větší množství příznivců a vytváří náboženskou společnost *Vážní badatelé Bible*, jež do roku 1909 sídlila v Pittsburgu a následně její ústředí bylo přestěhováno do Brooklynu v New Yorku. V 1914 se tato společnost přejmenovala na *Mezinárodní společnost badatelů Bible* (*International Bible Students Association*).

Společně s *M. H. Barbourem* začíná v letech 1879 vydávat časopis *Siónská Strážná věž a posel Kristovi přítomnosti* (*Zion's Watch Tower and Herald of Christ's Presence*). Od roku 1884 začal *Ch. T. Russell* tento časopis vydávat samostatně a při této příležitosti změnil jeho jméno na *Strážná věž hlásající Jehovovo království* (*The Watch Tower Announcing Jehova's Kingdom*). Do počátků hnutí Svědků Jehovových také spadá založení *Traktátní společnosti Siónské strážní věže* (*Zion's Watch Tower Tract Society*) v roce 1881.

Mezi další významné *Russellovy* počiny, na nichž se zakládá učení *Svědků Jehovových* patří sepsání šestisvazkového díla *Studie o Písmu* (*Studies in The Scriptures*).¹

Ch. T. Russell zemřel v roce 1916 a po jeho smrti na post presidenta hnutí nastoupil *Joseph Franklin Rutherford* (1869 – 1942). Jedním z jeho největších přínosů pro hnutí *Svědků Jehovových* bylo zavedení pevných organizačních pravidel a upevnění vnitřního řádu, postupně odstraňoval slavení nejrůznějších svátků a tradic (Vánoce, Velikonoce, zdravení vlajky, narozeniny atd.). *Rutherford* nese také hlavní podíl na změně názvu, pod nimž je hnutí známo do současnosti, neboť v 1931 se společnost *Mezinárodních badatelů Bible* přejmenovala na *Svědky Jehovovi* (*Jehova's Witnesses*) na základě biblických slov „*Jste moji svědkové, 'pravil.*“² a přepisu božího jména ve Starém zákoně, kde se vyskytuje v podobě Tetragrammatonu JHVH, jež se v originále z úcty nevyslovuje a je nahrazován oslovením Adonai a v českém překladu uváděn jako Hospodin.

¹ *Studie o Písmu* mohou být v některých případech také uváděny jako dílo sedmisvazkové. Tento rozpor je způsoben skutečností, že *Ch. T. Russell* za svého života vydal pouze prvních šest svazků a sedmý byl uveřejněn až po jeho smrti.

² Izaiáš 43:10

Mezi literární počiny *Rutherforda* lze řadit knihu *Ukončené tajemství (The Finish Mystery)* z roku 1917 a knihu *Miliony nyní žijících nikdy nezemřou*, kde datum konce světa stanovuje na rok 1925.

J. F. Rutherford provedl také *Svědky Jehovovi* nepříznivým obdobím za druhé světové války. *Svědky Jehovovi*³ začala NSDAP pronásledovat již v roce 1933. Reakci *J. F. Rutherforda* na pálení materiálů a zatýkání německých členů představovaly nejdříve smířlivé dopisy adresované *A. Hitlerovi*, avšak s postupem času jeho výzvy na zastavení pronásledování nabývaly stále větší kritičnost a ztrácely snahu o smír.

Mimo nově zavedený zákaz nástupu vojenské služby *J. F. Rutherford* vyhlásil v roce 1935 též zákaz zdravení vlajky, což vyvolalo nevraživost i v zemích neovládaných totalitními režimy a v průběhu války byli *Svědkové Jehovovi* pronásledováni i ve státech jako například USA, Kanada, Austrálie atd. z důvodu odmítnutí nástupu vojenské služby a pozdravení vlajky.

Jako jedni z prvních byli do pracovních táborů posíláni příslušníci *Svědků Jehovových* a to již od roku 1934. O tři léta později začal také jejich transport do koncentračních táborů, kde byli označováni fialovými trojúhelníky a později fialovou páskou. Dohromady za druhé světové války bylo v Německu zatčeno 6 262 *Svědků Jehovových* a téměř třetina z nich byla vězněna a zemřela v koncentračních táborech.

V roce 1942 *J. F. Rutherford* umírá a nahrazuje ho *Nathan Homer Knorr* (1905 - 1977), jemuž se podařilo pozvednout hnutí z poválečné krize a přispěl k propracování propagace učení mezi veřejnost. 1943 vznikla pětiměsíční škola *Gilead* s účelem vzdělávat misionáře a také se zakládá týdenní *Teokratická škola kazatelské služby*. Za *Knorroví* éry začíná v 1950 vycházet překlad Bible vytvořený *Svědky Jehovovými* nazvaný *Překlad nového světa svatých Písem*.

V letech 1975 až 1980 proběhla reorganizace hnutí jako důsledek rozčarování po neuskutečněném ohlašovaném konci světa. V rámci těchto změn ve vedení muselo odstoupit několik členů z vysoce postavených míst a vzniklo šest výborů vedoucího sboru (výbor předsedajícího, redakční výbor, vyučovací výbor, služební výbor, vydavatelský výbor, personální výbor). Od proběhnutí těchto změn až do současnosti se počet členů vedoucího sboru ustálil na čísle deset, přičemž místa vedoucího sboru zastávají tzv. pomazaní křesťané⁴.

³ Do roku 1931 v Německu známí pod označením *Ernste Bibelforscher (Vážní badatelé Bible)*.

⁴ Dle učení *Svědků Jehovových* se v rámci hnutí vytvářejí dvě skupiny - 1. pomazaní křesťané – budou vládnout společně s Kristem, 2. ovce – budou žít v ráji ustanoveném na Zemi po skončení bitvy armagedon.

Frederick W. Franz se ujal funkce ředitele po smrti *N. H. Knorra* v roce 1977. Za období jeho úřadu hnutí zažilo největší nárůst členů. Pozornost se stále zaměřovala na propracování systému celoživotního proškolení v kazatelské činnosti a na misijní činnost samotnou.

V současnosti post presidenta *Svědků Jehovových* zastává od roku 1992 *Milton G. Henschel*.

2 NAUKA

Svědkové Jehovovi se nepovažují za křesťany a na místo toho své hnutí prohlašují za univerzální boží náboženství, které jako jediné zná pravé jméno boha a jeho plány. Proto si také k ostatním náboženským společenstvím vytvářejí odstup a nazývají je náboženskými sektami.

Víra *Svědků Jehovových* v Ježíše Krista se zakládá na odmítání jeho božství a jeho postavení jako božího syna, jak je běžně chápán křesťany a to je také důvod, proč se *Svědkové* neřadí mezi křesťanské církve a to jak pojetím z vnější tak i vlastním chápáním. Ježíš je v jejich učení pojímán jako duchovní bytost, která se přenesením dostala na Zem v podobě člověka. Konkrétně je v osobě Ježíše Krista viděna postava archanděla Michaela . Mimo jiné také odmítají božství Ducha svatého, neuznávají Svatou trojici a tedy jejich víra obsahuje silný monotheismus.

Za jeden z nejzákladnějších bodů, na němž je učení *Svědků Jehovových* vystavěno, je považována víra v blížký konec světa spojený s apokalyptickou bitvou, po níž Ježíš Kristus převezme vládu do svých rukou a společně s ním bude z nebe vládnout 144 000 prvních *Svědků Jehovových*, (tím je míněna generace pamatující rok 1914) a zbylí stoupenci hnutí budou žít v ráji vytvořeném na Zemi. Ti se budou podobat ovcím a v ráji, kde budou trávit čas nebude smrt, nemoci a další strasti tohoto světa. „Odpůrci *Svědků Jehovových*“ (to znamená všichni mimo hnutí) budou při souboji poraženi a zatraceni.

Konec světa byl postupně vypočítáván na několik rozličných roků. Jako první takovýto rok se považoval 1914, dále se armagedon odsouval na 1915, 1918, 1925, 1975. V současnosti se upouští od přesnějšího data konce světa.

Rok 1914 je chápán jako počátek nového období, v němž byl Ježíš dosazen do vladařského úřadu a při té příležitosti svrhl na Zem Satana, což je dokazováno všemi

tragickými událostmi, které se od tohoto okamžiku odehrály. Nyní je očekávána apokalyptická bitva a nastolení pozemského ráje.

K dalším dogmatům *Svědků Jehovových* patří prohlášení o smrti Ježíše Krista. Ten nezemřel na kříži, ale u kůlu. Kříž je na místo toho označován za pohanský falický symbol.

Odmítá se také víra v peklo, posmrtná muka a nesmrtelnost duše. Jediná možnost, jak zachránit svojí duši před zatracením spočívá v přijetí nauky *Svědků* a v jejím aktivním šíření.

3 ORGANIZACE A KAŽDODENNÍ ŽIVOT

Život a učení je z velké míry (jak již napovídá i původní označení hnutí – *Vážní badatelé Bible*) založen na studiu Bible, přičemž je používán překlad vycházející od roku 1950 a nazvaný *Překlad nového světa svatých Písem*, jež je upraven pro potřeby nauky (např.: používá se boží jméno *Jehova*, není rozlišován Starý a Nový zákon atd.). Jak významnou roli hraje Písmo pro *Svědky Jehovovi* je možné nalézt též v tvrzení, že každé slovo nauky lze obhájit a vysvětlit na základě Bible. Studium této nejdůležitější knihy také spadá do každodenních povinností člena hnutí, zde se klade důraz jak na studium při společných setkáních tak i na individuální četbu. Uvádí se ale také, že samotné studium Bible nestačí ke spasení duše před zatracením a záchranu je nutné hledat v pomoci těch, kteří se odevzdali *Jehovovi* a přijali jeho ducha. Tito lidé tvoří řídicí sbor.

Překlad nového světa svatých Písem nepředstavuje jediné literární dílo určené ke studiu a nezbytné pro pochopení nauky. Podstatná část času se věnuje čtení a studiu dvou časopisů, jež jsou vydávány, překládány a tisknuty v ústředí hnutí v Brooklynu v New Yorku.

Časopis *Strážná věž* (*The Watch Tower*) je vydáván od roku 1879, kdy jeho podoba představovala osmistránkový měsíčník a od roku 1892 se změnila periodičita i rozsah časopisu na 32 stran a *Strážná věž* začala vycházet s čtrnáctidenní pravidelností. V současné době se tiskne v 111 jazycích s nákladem 15 570 000 výtisků.⁵ Náplň časopisu činí zprávy o světových událostech, jež předznamenávají blízký příchod božího království a povzbuzuje víru v Ježíše Krista.

Probudte se! (*Awake!*) dříve vydáván pod jmény *Zlatý věk* a později *Útěcha* a v roce 1946 přejmenován na, do současnosti používaný titul, *Probudte se!*. Jeho náklad zahrnuje

⁵ Údaje uvedeny v ročence *Svědků Jehovových* ze srpna 1992.

13 110 000 výtisků v 67 jazycích.⁶ Cílem tohoto časopisu je sloužit celé rodině, informovat o událostech ve světě a stejně jako *Strážná věž* podporovat víru v blížící se boží království.

Obě tyto periodika slouží jak pro samotné hnutí, kde představují materiál určený ke studiu a jako zdroj informací o světě a blízkém příchodu armagedonu, plní také roli propagačního materiálu v misijní činnosti. K dalším významným tiskovinám určujícím směr víry patří množství letáků, knih, brožur atd. distribuovaných z Brooklynské centrály či kniha *Ch. T. Russella Studie o Písmu*. Významnou funkci v běžném životě také zastává interní bulletin *Naše služba království*.

Jak již bylo řečeno, od roku 1909 sídlí centrála *Svědka* v New Yorkském Brooklynu a hnutí je tedy z tohoto bodu řízeno centralisticky a to doživotně voleným presidentem a řídicím sborem, jež dohlíží nad *Biblickou a traktátní společností Strážné věže* (*The Watch Tower Bible and Tract Society*). Tato společnost, řídicí sbor a celé New Yorkské ústředí má funkci jediného zprostředkovatele mezi bohem a lidmi a tedy jediné výroky proudící z Brooklynu jsou platné a pro učení *Svědka Jehovových* závazné.

Nezanedbatelnou (a pro okolní veřejnost snad také nejviditelnější) součástí života členů hnutí tvoří kazatelská a misijní činnost. Touto plní misii „dům od domu“ jsou povinni všichni *Svědkové*, neboť aktivní přispívání k šíření nauky zajišťuje život v budoucím ráji. Čas, který je věnován výkonu této služby je kontrolován a musí být naplněn určený počet hodin. Při misii „dům od domu“ jsou nabízeny jak časopisy *Strážná věž* a *Probudte se!*, tak i knihy vysvětlující základní ideje učení (např.: kniha *Poznání*). Důraz se také klade na mluvené slovo.

Pro dobrý výkon misie prochází každý člen celoživotním proškolením, kde se vzdělává například v *Teokratické škole* nebo *Škole služby království* (založena 1984).

Život *Svědka Jehovových* je určován přesně stanovenými pravidly a množstvím zákazů, ty se týkají například zákazu slavení mnoha svátků (Vánoce, Velikonoce, narozeniny, jmeniny atd.), zákazu účasti na akcích konaných okolní společností (mimoškolní akce, charita, politické volby – a to jak účast aktivní tak i účast pasivní - atd.) a zákaz vzdávání úcty vlajce či hymně. Často diskutovatelnou otázkou je odmítání nástupu vojenské služby a odmítání transfuze (viz níže).

Do roku 1996 nebylo dovoleno nastoupit povinnou vojenskou službu ani náhradní civilní službu. Od uvedeného data je náhradní civilní služba povolena.

⁶ Údaje uvedeny v ročence *Svědka Jehovových* ze srpna 1992.

Zákaz účasti na svátcích je zdůvodňován jejich pohanským aspektem a odmítání účasti na politických a charitativních podnicích se vysvětluje tvrzením, že je zbytečné se snažit o záchranu světa, který má propadnout zatracení.

Jsou-li pravidla určující život v hnutí porušována, vedení se rozhodne takovéhoho narušitele vyloučit. Tehdy se jedinec stává odpadlíkem, což pro něj představuje tragickou a těžce přijímanou skutečnost z důvodu toho, že ztrácí jediné útočiště a záchranu před zničením v apokalyptické bitvě, neboť jediné příslušnost k *Svědům Jehovovým* poskytuje jistotu spásy a slib rajskeho žití. V každodenním životě se exkomunikace projevuje naprostým přerušením všech vztahů s odpadlíkem a to i v rámci rodiny a nejbližšího okruhu přátel.⁷

Památka poslední večeře je jediným slaveným svátkem připomínající Kristovu smrt. Datum konání vyhláshuje vedení hnutí a každý člen je povinen účasti.

Kromě této slavnosti se komunita schází pravidelně každý týden k nedělnímu shromáždění, kde se čas věnuje výkladu a studiu témat rozebíraných ve *Strážné věži* a společné motlitbě. Dále se konají pětkrát do týdne společné schůzky dělící se na:

1. schůzky pro veřejnost – je rozebíráno určité biblické téma
2. studium *Strážné věže*
3. Teokratická kazatelská škola – podporuje a zlepšuje kazatelské dovednosti
4. Služební schůzka – představení a seznámení s novými materiály pro šíření mezi veřejností
5. Shromáždění pro knižní studium – konají se v menších skupinách (soukromé byty)

4 PROBLEMATIKA TRANSFUZE

Nejspíše nejvíce diskutovaným a kritizovaným bodem učení *Svědů Jehovových* okolním světem představuje odmítání transfuze a nebo přesněji odmítání přijetí krve v jakékoliv podobě (transfuze, plazma, koncentrát červených krvinek, bílé krvinky, krevní destičky).

K zabránění příjmu krve v kterékoliv situaci slouží *Svědům* dokument zvaný *Žádou krev*, jež při sobě neustále nosí a v němž uvádějí svoje přání nepřijít do kontaktu s cizí krví.

⁷ Údaje z roku 1994 uvádějí, že každým rokem je celosvětově vyloučeno přibližně 40 000 *Svědů Jehovových* (tj. 1% členů celého hnutí).

Za porušení tohoto pravidla do roku 2000 hrozila každému členovi exkomunikace a jak již bylo zmíněno tedy i katastrofické důsledky v podobě zatracení. Od června 2000 vedení rozhodlo, že při překročení zákazu transfuze již nebude následovat vyloučení. Přesto na jedince v takovéto situaci bude pohlíženo jako na někoho, kdo se odchýlil od svého učení, ale po upřímném pokání nemusí ztratit naději ve spásu své duše.

Původ spojený s příkazem odmítání krve se nalézá v Bibli⁸, kde je zakázáno požívat krev, jež představuje živou bytost a na základě této skutečnosti je odmítána krev i v podobě transfuze. Postupně ale společnost *Strážná věž* dovoluje přijímat frakce výše zmíněných krevních složek. Za změnu v nauce a povolení přijímat krev bez následných trestů exkomunikací bojuje celosvětová organizace *Spojenectví Svědků Jehovových za reformu v otázce krve*.

5 SVĚDKOVÉ JEHOVOVI V ČESKÉ REPUBLICE

Náboženská společnost Svědkové Jehovovi v České republice v současné době zaujímá čtvrté místo⁹ nejvíce zastoupené církve v ČR.¹⁰ Z celkového počtu 3,3 milionů (tj. téměř jedna třetina) obyvatel České republiky hlásících se k náboženskému vyznání udalo 23 162 dotazovaných v roce 2001 jako svoji víru učení *Svědků Jehovových*. Ti od posledního sčítání lidu, domů a bytů v roce 1991, kdy se k tomuto hnutí přihlásilo 14 575 osob, zaznamenali nárůst členů až o 58,9%.

Početnost a úspěšnost *Svědků Jehovových* v České republice pramení z jejich dlouhodobého působení na území tohoto státu, neboť *Svědkové Jehovovi* svoji nauku šířili již od dob první republiky. Po druhé světové válce a nástupu totalitního režimu ve formě komunismu po roce 1948 upadli do nelegality, ale přesto patřili k jedné z nejméně pronásledovaných náboženských skupin a jejich tajné scházení bylo tolerováno. Proto *Svědkové Jehovovi* po roce 1989 začali své šíření mezi veřejnost s dosti silnou členskou základnou.

V roce 1993 *Svědkové Jehovovi* začali v České republice usilovat o státní registraci. Způsob, jímž bylo registrace dosaženo, se stal kontroverzním bodem kritiky jak z vnější

⁸ 1. Mojžíšova 9:3, 6; Skutky 15:28, 29

⁹ Mezi první tři nejrozšířenější církve se řadí římskokatolická církev, českobratrská evangelická církev a československá husitská církev.

¹⁰ Tyto i všechna následující data jsou převzata ze statistik Českého statistického úřadu získaných při sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) v letech 1991 a 2001.

strany tak i od samotného hnutí, neboť při zodpovídání otázky Ministerstva kultury ČR, položené v rámci registrace, zda členové *Svědků Jehovových* brání podstoupení krevní transfuze jak v případě vlastní potřeby tak i v případě potřeby svých dětí a zda učení *Svědků Jehovových* zakazuje nastoupit vojenskou službu. Hnutí tato tvrzení popřela a vyjádřila se v tom smyslu, že nic takového neučí.

Prohlášení s tímto obsahem vyvolalo znepokojení a v dodatečném vysvětlení vydaném *Svědky Jehovovými* se uvádí, že *Náboženská společnost Svědků Jehovových v České republice* žádné z těchto tvrzení neučí, ale pouze šíří boží učení, jež obsahuje i tyto body.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

FILIPÍ, P. *Křesťanstvo: Historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. [online]. Masarykova univerzita v Brně, Brno [2005]. [cit. 14. dubna 2005]. Autorizovaným přístupem dostupné na: <http://www.ics.muni.cz/cgi-tin/k6-spn>. (Podle vydání: Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury 2001).

FUNKE, K. et al. *Malý slovník sekt: Sekty a nová náboženská hnutí v kontextu tradičních církví*. [online]. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří [2004]. [cit. 14. dubna 2005]. Autorizovaným přístupem dostupné na: <http://www.knihovna.brailnet.cz>. (Podle vydání: Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1998).

MURRER, G. Et al. *Encyklopedie náboženství*. [online]. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří [2004]. [cit. 14. dubna 2005]. Autorizovaným přístupem dostupné na: <http://www.knihovna.brailnet.cz>. (Podle vydání: Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1997).

NOVOTNÝ, T. et al. *Základní orientace v nových náboženských směrech*. [online]. Oliva, Praha [2005]. [cit. 14. dubna 2005]. Autorizovaným přístupem dostupné na: <http://www.knihovna.brailnet.cz>. (Podle vydání: Praha: Oliva 1994).

PROFANT, V. – KOZÁK, L. *Svědkové Jehovovi*. [online]. [cit. 14. dubna 2005]. Dostupné z: < <http://sweb.cz/vit.p/streva/svedkove.html> >.

ŠTAMPACH, O. *Sekty a nová náboženská hnutí: Naděje a rizika*. [online]. Oliva, Praha [2005]. [cit. 14. dubna 2005]. Autorizovaným přístupem dostupné na: <http://www.knihovna.brailnet.cz>. (Podle vydání: Praha: Oliva 1994).

VELECHOVSKÝ, P. *Svědkové Jehovovi a 2. světová válka: Fialové trojúhelníky*. [Dingir online]. 1999, roč. 4 [cit. 14. dubna 2005] Dostupné z: < http://www.dingir.cz/dingir/1999_4/clanky/D1999_4_04.html >.

CPONS – *Svědkové Jehovovi*. [online]. [cit. 14. dubna 2005]. Dostupné z: < <http://www2.webpark.cz/cpons/sj.htm> >.

Krev, která opravdu zachraňuje životy. [online]. [cit. 14. dubna 2005]. Dostupné z: http://www.watchtower.org/languages/czech/library/hb/article_05.htm.

Náboženské vyznání obyvatelstva České republiky. [online]. [cit. 14. dubna 2005].

Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nabozenske_vyznani_obyvatelstva_ceske_republiky_23_12_04>.

Nové světlo v otázce krve. [online]. [cit. 14. dubna 2005]. Dostupné z: <

<http://www.krev.info/>>.

Svědci Jehovovi a transfuze. [online]. [cit. 14. dubna 2005]. Dostupné z: <

<http://homeopatie.zapisnik.cz/clanky/svedci.htm>>.